

Izv. prof. dr. Ante Bralić

Raspad Habsburške Monarhije i transformacije na istočnojadranskoj obali (1917.-1923.)

Zadar, 19. listopada 2015.
Projekt financiran od Hrvatske zaklade za
znanost

Raspad Habsburške Monarhije i transformacije

- Važnost istraživačkog projekta:
 - Rušenje jednog dugotrajnog sustava (Habsburške Monarhije) i stvaranje novih državnih tvorbi na istočnoj obali Jadrana – Država SHS, Kraljevina Italija, Kraljevina Srbija i Kraljevstvo/Kraljevina SHS, Kraljevina Italija
 - Međunarodna politika i okolnosti – Mirovna konferencija u Versaillesu, separadni mirovni sporazumi, uloga SAD-a
 - Turbulentno razdoblje, tranzicija sustava

Raspad Habsburške Monarhije i transformacije

- Istraživačko pitanje:
 - Kako su krupne političke promjene utjecale na transformacije na istočnojadransko područje?
 - a) Transformacija elita – hrvatske, srpske i talijanske
 - b) Transformacija nacionalnih narativa uzrokovanog stvaranjem jugoslavenske države i širenjem talijanske države
 - c) Nestanak starih političkih organizacija i stvaranja novih
 - d) Preustroj sustava Katoličke crkve na istočnoj obali Jadrana.

Raspad Habsburške Monarhije i transformacije

a) transformacija elita

Kroz proučavanje ponašanja značajnih pojedinaca i obitelji.

Primjeri

Hrvatska elita: Biankini, Machiedo, Čingrija, Smodlaka,
Borelli

Srpska elita: Desnice i Baljak

Talijanska elita: Ziliotto, Salvi, Krekich

Raspad Habsburške Monarhije i transformacije

b) Transformacije nacionalnih narativa:

Nestanak okvira Monarhije – nestanak trijalizma, transformacije pravaštva.

Prihvatanje jugoslavenske ideologije i negacije hrvatstva.

Protivljenje unitarizaciji – ideologija Hrvatske republikanske seljačke stranke.

Promjena narativa u školstvu: udžbenici jezika, zemljopisa i povijesti. Novi narativi kroz školske priredbe i akcije.

Raspad Habsburške Monarhije i transformacije

c) Nestanak starih političkih organizacija i nastanak novih

- Prestaje rad svih prijeratnih političkih stranaka u Dalmaciji: Hrvatske stranke, Stranke prava, Hrvatske pučke napredne stranke, Srpske stranke na Primorju i Talijanske stranke.

- Stari političari u novim strankama i novi ljudi:

Hrvatska republikanska seljačke stranka, Jugoslavenska demokratska stranka, Radikalna stranka.

Pojava talijanskog fašizma – primjer Zadra

Raspad Habsburške Monarhije i transformacije

d) Preustroj sustava Katoličke crkve na istočnoj obali Jadrana

Pitanje hrvatskih i slovenskih svećenika u talijanskoj okupacijskoj zoni. Progoni, ali i prihvaćanje novih vlasti.

Nove državne granice nakon Rapalla 1920. godine i granice (nad)biskupija na istočnoj obali Jadrana.

Slučaj Vinka Pulišića, zadarskog nadbiskupa i dalmatinskog metropolite.

Raspad Habsburške Monarhije i transformacije

- Stanje istraženosti:

Istražena je u priličnoj mjeri diplomatska povijest ovog razdoblja.

Ostala područja slabo obrađena. Nema cjelovite slike sloma Habsburške Monarhije – parcijalno u radovima A. Bralića, Z. Jelaske Marijan i M. Trogrlića.

Raspad Habsburške Monarhije i transformacije

Problemi u istraživačkom radu:

Arhivska raspršenost

Hrvatski arhivi: Državni arhiv u Zadru, Splitu, Dubrovniku i Rijeci, Hrvatski državni arhiv u Zagrebu.

Inozemni arhivi: Beč, Rim i Vatikan, Trst, Beograd, London.

Paralelizam institucija

U razdoblju od 1918. – 1920. (1923.) istovremeno na istom području djeluje više organa vlasti: institucije starog sustava (namjesništvo, kotari, školske i sudske vlasti), talijanske okupacijske vlasti (vojne i civilne) te nove jugoslavenske države.

Raspad Habsburške Monarhije i transformacije

Ciljevi istraživanja:

- Kompletnija slika transformacija.
- Razrješavanje pitanja nadležnosti raznih institucija na istom teritoriju
- Opisivanje djelovanja Katoličke crkve u transformacijskom razdoblju

Raspad Habsburške Monarhije i transformacije

- Rezultati istraživanja:

- Dvije monografije koje bi pokrivale navedene teme od toga:

Jedna monografija nastala od članova istraživačkog tima

Druga monografija nastala kao produkt znanstvenog skupa koji bi pokrивao navedeno razdoblje.

- Web-stranica projekta:

<http://www.unizd.hr/povijest/Istra%C5%BEiva%C4%8Dkprojekti/tabid/6844/Default.aspx>

Prozopografska baza podataka

Raspad Habsburške Monarhije i transformacije

- Članovi istraživačkog tima:
 1. izv. prof. dr. Ante Bralić (Sveučilište u Zadru) – Voditelj tima. Koordinira aktivnosti, proučava razdoblje propasti Habsburške Monarhije.
 2. Doc. dr. sc. Ante Batović (London) – međunarodni aspekti utjecaja na istočnu obalu Jadrana.
 3. Doc. dr. sc. Zlatko Begonja (Sveučilište u Zadru) – član tima. Proučava nastanak novih političkih organizacija u jugoslavenskoj državi.
 4. Andreas Guidi (Humbolt University Berlin) – Talijanski vlasti u Dalmaciji i nastanak fašizma.

Raspad Habsburške Monarhije i transformacije

5. Ante Gverić (Državni arhiv u Zadru) – Crkvene prilike i pitanje paralelizama državnih vlasti u Dalmaciji.
6. dr. sc. Zdravka Jelaska Marijan, znan. savjetnik (Hrvatski institut za povijest Zagreb) – transformacije elita.
7. Branko Kasalo (Sveučilište u Zadru) – nastanak novih političkih organizacija i informatička podrška projektu.
8. dr. sc. Hrvoje Ratkajec (Univerza na Primorskem Koper) – komparativni primjer Trsta
9. prof. dr. sc. Marko Trogrlić (Sveučilište u Splitu) – Propast Monarhije i bečke vlasti.
10. doc. dr. sc. Sanda Uglešić (Sveučilište u Zadru) – promjena nacionalnih narativa kroz obrazovni sustav.

Raspad Habsburške Monarhije i transformacije

ZAHVALJUJEM!